

پاسخی برای همه‌ی سؤالات

معرفی کتاب «فرهنگ توصیفی علوم رفتاری-شناختی»، اثر جدید دکتر علی اکبر شعاری نژاد

ابراهیم اصلانی

«من ماشین ندارم و اهل اتوبوس هستم، اعتقاد هم دارم که هر کس گفت من کتاب خواندم و روان‌شناسی یاد گرفتم، چیزی یاد گرفته است، ولی روان‌شناس نیست! آن‌چه که در زندگی مردم جریان دارد، مهم است و من هم موضوع کتاب‌هایم را از زندگی مردم پیدا می‌کنم، سعی دارم در نوشته‌هایم به فرهنگ مخاطبم توجه کنم.» جملات بالا صحبت‌های دکتر علی اکبر شعاری نژاد در جریان گفت‌وگویی است که اوایل سال ۱۳۸۶ انجام گرفته است. در شهریورماه ۱۳۸۷ هم انجمن آثار و مفاخر فرهنگی در مراسمی از خدمات علمی و فرهنگی این استاد پیش‌کسوت علوم تربیتی تقدیر به‌عمل آورد. در پایان همان مراسم وقتی از دکتر شعاری نژاد -که آن موقع تازه از مرز ۸۰ سالگی گذشته بود- سؤال شد که بعد از این همه سال تلاش و فعالیت، چه احساسی دارد؟ پاسخ داد که از همین فردا، دنبال نوشتن کتاب جدید و اصلاح کتاب‌های قبلی خودم خواهد بود.

استاد به وعده‌اش عمل کرد و طی این مدت علاوه بر نوشتن کتاب‌های جدید، نسخه‌ی تجدیدنظر شده چند کتاب پرفروش و البته تأثیرگذار را هم از وی می‌بینیم:

- «روان‌شناسی تربیت و تدریس»/ ویرایش جدید کتاب مبانی روان‌شناختی تربیت؛
- «فلسفه‌ی جدید تربیت»/ ویرایش جدید کتاب فلسفه‌ی آموزش و پرورش؛
- «روان‌شناسی عمومی انسان»/ ویرایش جدید کتاب روان‌شناسی عمومی؛
- «روان‌شناسی کودک و نوجوان امروزی»/ اثر جدید؛
- «روان‌شناسی رشد»/ ویرایش جدید کتابی که هنوز به بازار عرضه نشده است؛
- «فرهنگ توصیفی علوم رفتاری و شناختی»/ ویرایش جدید کتاب فرهنگ علوم رفتاری.

به غیر از کتاب روان‌شناسی کودک و نوجوان امروزی که اثر کم‌حجم است و به‌وسیله‌ی انتشارات پیش‌گامان پژوهش مدار چاپ شده، سایر کتاب‌های دکتر شعاری نژاد حجمی نزدیک به هزار صفحه یا بیشتر دارند. نزدیک ده سال است که به‌طور عمده انتشارات اطلاعات، کتاب‌های او را چاپ می‌کند. کتاب‌های دکتر علی اکبر شعاری نژاد از اثرگذارترین و مفیدترین آثار علوم تربیتی هستند و منبعی غنی در زمینه‌ی مباحثی چون: مفاهیم و کارکردهای تربیت، مدرسه، روان‌شناسی معلم و دانش‌آموز، یادگیری، انگیزش، روش‌های تدریس، کلاس‌داری، فناوری آموزشی و غیره به‌شمار می‌روند. «فرهنگ توصیفی علوم رفتاری و شناختی» دانشنامه‌ای شامل چند هزار واژه‌ی مرتبط با روان‌شناسی، علوم تربیتی و علوم اجتماعی است. فرهنگ‌نگاری علمی در ایران چندان پرسابقه نیست. در حوزه‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی هم اولین کتاب در سال ۱۳۴۴ توسط دکتر شعاری نژاد عرضه شده است. از سال ۱۳۷۰ موج جدیدی از فرهنگ‌نامه‌نویسی در این زمینه در ایران شروع شد که بعضی از آن‌ها غیرتوصیفی و تعدادی هم توصیفی بودند. در همین زمان، دکتر شعاری نژاد کتاب خود را مورد تجدیدنظر قرار داد که به‌وسیله‌ی انتشارات امیرکبیر به چاپ رسید. ویرایش جدید همین کتاب قبلی با بیش از هزار واژه‌ی جدید توسط انتشارات اطلاعات به بازار کتاب آمده است. این کتاب از چند ویژگی برخوردار است:

- توجه به تحولات دانش و پیش موجود در داخل و خارج کشور در افزودن واژه‌های جدید؛
 - توضیح دادن معانی چندگانه‌ی واژگان در موارد لازم؛
 - اجتناب از واژه‌سازی افراطی؛
 - معرفی گروه‌ی زیادی از اندیشمندان حوزه‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- کتاب منبع و مرجع بسیار مناسبی برای همه‌ی کسانی است که با مفاهیم روان‌شناسی و علوم تربیتی سروکار دارند؛ از جمله معلمان و مدیران مدارس. گاهی با مفاهیمی آشنا سروکار داریم که مفهوم واقعی و تخصصی آن را نمی‌دانیم؛ گاهی هم واژه‌هایی به گوش مان می‌خورد که آشنا نیستند و ممکن است به تعابیر نادرستی منجر شوند.
- به‌عنوان نمونه از گروه اول می‌توان به واژه‌هایی مانند: تربیت، انگیزش، رقابت، یادگیری و امثال آن اشاره کرد. حتی اگر واژه‌ها به ظاهر ساده و قابل فهم به نظر برسند، مراجعه به مفهوم تخصصی آن‌ها می‌تواند به درک درست و اصلاح نگرش‌های نادرست مفاهیم کمک کند.
- واژه‌هایی هم هستند که کم‌وبیش می‌شنویم ولی مفهوم واقعی‌شان را نمی‌دانیم؛ مثلاً: هیستری، اختلال شخصیت، روان‌کاو، درماندگی آموخته شده و امثال آن. در این موارد نیز مراجعه به یک منبع تخصصی برای درک اولیه‌ی موضوع مفید خواهد بود.
- «فرهنگ توصیفی علوم رفتاری و شناختی» در دو بخش کلی تنظیم شده است. بخش اول به توضیح واژه‌ها اختصاص دارد و بخش دوم شامل اعلام است که امکان آشنایی با بسیاری از نظریه‌پردازان و صاحب‌نظران روان‌شناسی و علوم تربیتی را برای خواننده فراهم می‌سازد.